

CONSEQUENCES OF INTRODUCING HOME DIGITAL RULES AMONG CHILDREN

Konsekwencje wprowadzania domowych zasad cyfrowych wśród dzieci

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1176-6725> E-mail: iwanicka@amu.edu.pl

DOI: <https://doi.org/10.62266/PK.1898-3685.2023.33a.11>

Wprowadzenie

Pomimo niewątpliwych zalet, jakie przynosi szybki rozwój nowych technologii możemy zauważyć, że coraz więcej dzieci korzysta z nich w sposób problematyczny, charakteryzujący się ich nadmiernym, niekontrolowanym używaniem¹. Problemатyczne korzystanie z internetu (PUI) – w tym ze smartfonów – może mieć niekorzystny wpływ na rozwój poznawczy i społeczny dzieci². We wczesnym dzieciństwie to rodzice tworzą środowisko, w którym rozwija się dziecko. Tworzą też normy rodzinne – czyli zasady, wytyczne i strategie postępowania, które powinny być respektowane przez wszystkich członków rodziny, a których stosowanie – podobnie, jak stosowanie Dekalogu – powinno gwarantować dobre, pełne miłości, akceptacji, uważności i bezpieczeństwa życie rodzinne. Niektóre badania potwierdzają, że przekonania religijne rodziców mają zauważalny wpływ na normy rodzinne i style wychowania w rodzinie. W takich rodzinach dominujące jest przekonanie, że mimo rosnącej roli internetu i technologii w życiu dzieci, to w dalszym ciągu rodzice powinni mieć największy wpływ na swoje dzieci³.

Rodzice, nauczyciele i edukatorzy medialni coraz częściej są zaniepokojeni potencjalnymi, negatywnymi konsekwencjami oddziaływania mediów cyfrowych na dzieci. W literaturze znajdziemy badania, które wiążą oglądanie przemocowych treści w mediach cyfrowych z zachowaniami agresywnymi, silnie łącząc je z mechanizmem modelowania⁴, jak i te, które zaprzeczają, aby taki związek występował⁵. Niewątpliwie, zyskujące na popularności media społecznościowe, posiadają obydwa rodzaje treści. Jednak ich specyfika powoduje, że dostęp do treści negatywnych jest bardzo prosty – nie wymaga nawet szukania. Wystarczy, że dziecko „wpadnie” w odpowiednie algorytmy (np. oglądając film o treści przemocowej), a takie treści będą podsuwane mu odtąd bardzo często.

¹ J. H. Park, M. Park, *Smartphone use patterns and problematic smartphone use among preschool children*. PLoS ONE, Vol. 16, 2021, doi.org/10.1371/journal.pone.0244276

² Zob. Ł. Tomczyk., *Problematic Internet use and Protective factors related to family and free time activities among young people*, Educational Science: Theory and Practice, vol. 19, No 3 (2019); K. S. Cho., J. M. Lee., *Influence of smartphone addiction proneness of young children on problematic behaviors and emotional intelligence: Mediating self-assessment effects of parents using smartphones*. Computers in Human Behavior, Vol. 66, January 2017; H. Yang., J. J. Wang., Y. O. Tng., S. Yang., *Effects of Social Media and Smartphone Use on Body Esteem in Female Adolescents: Testing a Cognitive and Affective Model*. Children (Basel), Vol. 7(9) 2021, doi.org/10.3390/children7090148

³ Zob. B. L. Volling, A. Mahoney., A. J. Rauer., *Sanctification of parenting, moral socialization, and young children's conscience development*. Psychology of Religion and Spirituality, Vol. 1 (1) 2009, doi.org/10.1037/a0014958; E. E. Nnadozie., S. K. Iorfa., O. O. Ifebigh., *Parenting Style and Religiosity as Predictors of Antisocial Behavior Among Nigerian Undergraduates*. Journal of Social Service Research, Vol. 44, Issue 5, 20 October 2018, doi.org/10.1080/01488376.2018.1476297

⁴ Zob. B. Krahe., *Media violence use as a risk factor for aggressive behaviour in adolescence*. European Review of Social Psychology, Vol. 25, 2014; doi.org/10.1080/10463283.2014.923177; A. Bandura., *Social cognitive theory goes global*, The Psychologist, Vol. 22(6), 2009.

⁵ M. Elson., Ch. J. Ferguson., *Twenty-five years of research on violence in digital games and aggression: Empirical evidence, perspectives, and a debate gone astray*. European Psychologist, Vol. 19(1), 2014, doi.org/10.1027/1016-9040/a000147

Zaprezentowany tekst wpisuje się w dyskurs naukowy związany z edukacją medialną oraz konsekwencjami wprowadzania zasad cyfrowych nie tylko w instytucjach edukacyjnych, ale i w domu, w rodzinie. To właśnie rodzina ma olbrzymie znaczenie w kształtowaniu odpowiednich nawyków korzystania z mediów cyfrowych. W tekście pokazano, w jak różny sposób może przebiegać wprowadzanie cyfrowych zasad w domu (styl restrykcyjny i mediacyjny) i jakie mogą być tego konsekwencje dla dziecka. Sprawdzono też, na ile religia katolicka ma związek z zachowaniami pozytywnymi lub negatywnymi przejawianymi przez dzieci na portalach społecznościowych.

Zaprezentowano specyfikę mediów społecznościowych – jako najpopularniejszego dziś wśród dzieci i młodzieży medium – ukazując zarówno jego wady, jak i zalety. Tekst wypełnia istotną lukę – wciąż mało jest badań (zwłaszcza polskich), które pokazują wagę domowej edukacji medialnej w kontekście korzystania przez dzieci z mediów społecznościowych. Nie ma też badań, które odnoszą to do pedagogiki katolickiej.

1. Sposoby wprowadzania zasad cyfrowych w rodzinie

Aby minimalizować konsekwencje korzystania z nowych technologii przez dzieci, rodzice coraz częściej decydują się na wprowadzenie zasad korzystania z mediów ekranowych w domu i poza nim. Badania pokazują, że ustalanie domowych zasad cyfrowych może korzystnie wpływać na negatywne skutki nadmiernego korzystania z mediów przez dzieci⁶. Wyniki jednak nie są jednoznaczne i w dużej mierze zależą od sposobu (strategii), w jaki te zasady są ustalane. Zasady takie mogą przybierać formę restrykcji związanych z korzystaniem z mediów i polegać na ustaleniu norm dotyczących czasu, rodzaju i treści komunikatów cyfrowych, z którymi mogą obcować dzieci. W takiej restrykcyjnej strategii rodzice ustalają je samodzielnie, bez konsultacji z dziećmi, zgodnie ze swoimi przekonaniami i wiedzą⁷. Wychodzą przy tym z założenia, że negatywne oddziaływanie mediów może zostać zmniejszone lub całkowicie wyeliminowane, jeśli dzieci będą pozbawione możliwości kontaktu z nimi (zmniejszenie narażenia na negatywne treści ma być równe wyeliminowaniu negatywnych zachowań u dziecka). Collier i współpracownicy⁸, w swoich badaniach pokazują, że taka strategia może skutecznie łagodzić nadmierne korzystanie z mediów przez dzieci i młodzież⁹. Ale już badania Lee i współpracowników¹⁰, wykazały, że restrykcyjna strategia może zwiększyć prawdopodobieństwo nadmiernego korzystania z nowych technologii u dzieci i młodzieży w wieku 10-18 lat. Restrykcyjny sposób ustalania zasad bywa postrzegany jako negatywny, ponieważ znacząco ogranicza autonomię dziecka, stawiając je w roli poddanego kontroli rodziców, co może skutkować buntem i próbą przeciwstawienia się rodzicielskim nakazom¹¹, które przez dzieci postrzegane są jako

⁶ Y. Hwang, I. Choi, J. Y. Yum, *Parental Mediation Regarding Children's Smartphone Use: Role of Protection Motivation and Parenting Style*, *Cyberpsychol Behav Soc Netw*, 20(6) 2017, doi: 10.1089/cyber.2016.0555

⁷ Zob. P. Nikken, J. Jansz, *Parental mediation of children's videogame playing: A comparison of the reports by parents and children*, *Learning, Media and Technology*, 31(2), 2006, doi.org/10.1080/17439880600756803

⁸ K. M. Collier, S. M. Coyne, E. E. Rasmussen, A. J. Hawkins, L. M. Padilla-Walker, S. E. Erickson, M. K. Emmott-Elison, *Does parental mediation of media influence child outcomes? A meta-analysis on media time, aggression, substance use, and sexual behavior*, *Dev Psychol*. Vol. 52(5), 2016, doi.org/10.1037/dev0000108

⁹ Zob. F. C. Chang, C. H. Chiu, P. H. Chen, J. T. Chiang, N. F. Miao, H. Y. Chuang, & S. Liu, *Children's use of mobile devices, smartphone addiction and parental mediation in Taiwan*, *Computers in Human Behavior*, 93, 25-32, 2019, doi.org/10.1016/j.chb.2018.11.048

¹⁰ H. E. Lee, J. Y. Kim, C. Kim, *The Influence of Parent Media Use, Parent Attitude on Media, and Parenting Style on Children's Media Use*, *Children (Basel)*, Vol. 1., 9 (1): 37, 2022, doi.org/10.3390/children9010037

¹¹ L. M. Padilla-Walker, S. M. Coyne, K. M. Collier, *Longitudinal relations between parental media monitoring and adolescent aggression, prosocial behavior, and externalizing problems*, *Journal of Adolescence*, Vol.46, 86–97, 2016, doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.11.002

„bezprawne”¹². Badania empiryczne nie potwierdzają jednoznacznie skuteczności restrykcyjnych form ustalania domowych zasad cyfrowych¹³. Ponadto, częste korzystanie z mediów społecznościowych wiąże się też z zaostrzeniem konfliktu rodzic-dziecko i izolacją społeczną dzieci w takich rodzinach, co widać szczególnie we wczesnym okresie adolescencji¹⁴.

Przeciwieństwem stylu restrykcyjnego jest ten, w którym zasady korzystania z mediów cyfrowych rodzice ustalają wspólnie z dziećmi (tzw. mediacyjny styl i forma ustalania zasad, przyjmująca formę dyskusji)¹⁵. Rodzice wspólnie z dzieckiem decydują, które media są dla niego odpowiednie, jaki powinien być dzienny (lub tygodniowy) czas kontaktu z mediami, jakie treści są odpowiednie dla dziecka, jakie programy, filmy i bajki może oglądać, w jakie gry może grać, jak powinno reagować, gdy zobaczy treści nieodpowiednie dla siebie, czy wreszcie – z jakich portali społecznościowych może korzystać. Mediacyjna forma ustalania domowych zasad cyfrowych jest preferowana przez edukatorów medialnych, sprzyja bowiem rozwijaniu kompetencji cyfrowych dziecka, stawiając je w roli krytycznego, świadomego i aktywnego użytkownika nowych technologii, dając poczucie sprawstwa i odpowiedzialności za prawidłowe funkcjonowanie w cyfrowym świecie. Badania pokazują też, że taka forma kontroli rodzicielskiej, szanująca autonomię dziecka, może prowadzić do większej akceptacji ustanowionych wspólnie zasad¹⁶ oraz bardziej prospołecznych zachowań online¹⁷.

W niektórych badaniach sugeruje się, że sposób, w jaki ustalone są domowe zasady cyfrowe jest bardzo ważny i to od niego zależy późniejszy sposób, w jaki media oddziałują na człowieka¹⁸. Badacze sugerują, że wspólne omówienie z dziećmi negatywnych konsekwencji korzystania z pewnych narzędzi cyfrowych, komunikatów czy treści może sprawić, że dzieciom będzie łatwiej je zaakceptować i postępować zgodnie z poradami rodziców¹⁹.

Obecnie jednak nie ma jednoznacznych badań, które mogłyby potwierdzić, że jeden styl jest bardziej skuteczny od drugiego (np. restrykcyjny od mediacyjnego), wciąż jest to grunt badawczy wymagający rozeznania. Brakuje też badań, które mogłyby pomóc wytłumaczyć związek wprowadzania zasad cyfrowych i korzystania z mediów cyfrowych przez dziecko, w zależności od jego relacji z rodzicami.

Warto podkreślić, że drugi styl bliski jest personalizmowi chrześcijańskiemu oraz towarzyszeniu wychowawczemu, jaki promuje pedagogika towarzyszenia. Zakłada on podmiotowe traktowanie wychowanka w toku procesów wychowawczych oraz tworzenie warunków do jego rozwoju, również w kontekście jego kontaktu z mediami cyfrowymi²⁰.

2. Media społecznościowe w życiu dzieci

¹² P. M. Valkenburg, J. T. Piotrowski, J. Hermanns, R. de Leeuw, *Developing and validating the Perceived Parental Media Mediation Scale: A self-determination perspective*, Human Communication Research, 39(4), 2013. 445–469. doi.org/10.1111/hcre.12010

¹³ Nathanson, 2004; L. M. Padilla-Walker, S. M. Coyne, K. M. Collier, *Longitudinal relations*, dz. cyt.

¹⁴ A. Vannucci, C. McCauley Ohannessian, *Social Media Use Subgroups Differentially Predict Psychosocial Well-Being During Early Adolescence*, Journal of Youth and Adolescence. 2019 Aug; 48(8):1469-1493. Doi.org/10.1007/s10964-019-01060-9

¹⁵ P. Nikken, J. Jansz, *Parental mediation of children's videogame playing: A comparison of the reports by parents and children.*, Learning, Media and Technology, 31(2), 2006, doi.org/10.1080/17439880600756803

¹⁶ Zob. K. M. Fikkers, J. T. Piotrowski, P. M. Valkenburg, *A matter of style? Exploring the effects of parental mediation styles on early adolescents' media violence exposure and aggression*, Computers in Human Behavior, 70, 407–415, 2017, doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.029; P. M. Valkenburg, J. T. Piotrowski, J. Hermanns, R. de Leeuw, *Developing and validating...* dz. cyt.

¹⁷ A. Meuss, I. Beyens, F. Geusens, A. K. Sodermans, K. Beullens, *Managing Positive and Negative Media Effects Among Adolescents: Parental Mediation Matters-But not Always*, Journal of Family Communication, Vol. 18, Issue 4, 2018, doi.org/10.1080/15267431.2018.1487443

¹⁸ P. M. Valkenburg, J. T. Piotrowski, J. Hermanns, R. de Leeuw, *Developing and validating...* dz. cyt

¹⁹ Tamże.

²⁰ Z. Marek, A. Walulik, *Pedagogika katolicka w perspektywie pedagogiki transcendentnej*, Horyzonty wychowania, T.16, nr 38(2017).

Umiejętność korzystania z nowych technologii jest dziś jedną z ośmiu kluczowych kompetencji ustanowionych przez Komisję Europejską. Kompetencje cyfrowe rozumiane są jako „pewne krytyczne i kreatywne wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych, aby osiągnąć cele związane z pracą, szansami na zatrudnienie, nauką, wypoczynkiem, włączeniem i/lub uczestnictwem w społeczeństwie. Kompetencje cyfrowe to kompetencja przekrojowa, która umożliwia również zdobycie innych kompetencji kluczowych”²¹. Kompetencje cyfrowe winny być rozwijane przez wszystkich członków społeczeństw europejskich, dzięki czemu dojdzie do zminimalizowania różnorodnych ryzyk wynikających z przebywania w świecie online.

Kompetencje cyfrowe, to także umiejętność identyfikowania (i unikania zarazem) ryzyka związanego z korzystaniem z nowych technologii, których młody człowiek jest zarówno odbiorcą, twórcą, jak i uczestnikiem (np. rozwijających się tam relacji interpersonalnych). Ważną umiejętnością – w kontekście rozwoju kompetencji cyfrowych – jest umiejętność rozwiązywania problemów przy pomocy nowych technologii, innowacyjne, kreatywne myślenie, rozwijanie umiejętności komunikacyjnych czy wreszcie – aktywność przejawiająca się w tworzeniu treści cyfrowych. Niestety, zdecydowana większość młodych ludzi jest tylko biernymi użytkownikami cyfrowych treści, zaledwie niewielki odsetek wykazuje aktywność w tym zakresie²². Chociaż młodzi ludzie nie są jednorodną grupą, jeśli idzie o korzystanie z mediów cyfrowych (różni ich chociażby jakościowy, jak i ilościowy aspekt wykorzystywania TIK), to możemy zauważyć pewną tendencję, w zakresie częstotliwości korzystania z niektórych mediów.

Coraz większą popularnością wśród dzieci i młodzieży cieszą się portale społecznościowe (takie jak Facebook, Instagram, TikTok, Snapchat). Również Kościół Katolicki docenia ich rolę, wykorzystując je do posługi ewangelizacyjnej²³. Swoje strony na popularnych portalach mają Stolica Apostolska czy biskupi. Duchowni katoliccy, świadomi ich ogromnej popularności wśród młodego pokolenia, prowadzą swoje profile na Instagramie, TikToku, wykorzystując je w pracy duszpasterskiej²⁴. Internet, dzięki swojej specyfice (anonimowość, poczucie intymności itp.) jest doskonałym narzędziem zwracania się do grup, które pozostają w oddaleniu od Kościoła.

Dzieci używają mediów społecznościowych do komunikowania się, grania w gry online, oglądania filmów, zdjęć, czytania wpisów innych osób. Ale media społecznościowe umożliwiają swoim użytkownikom nie tylko korzystanie z udostępnianych przez innych treści, ale też aktywne ich współtworzenie. Przez media społecznościowe rozumiem różnego rodzaju aplikacje internetowe, w których można udostępniać informacje i komunikować się z innymi. Media społecznościowe przyniosły swoim młodym odbiorcom znaczącą zmianę w zakresie kształtowania tożsamości: umożliwiają indywidualne konstruowanie wizerunku cyfrowego, pozwalają łączyć się ze znajomymi i poznawać nowych – wyszukując ich na podstawie profili prezentowanych w social mediach. Przynależność do social mediów rodzi poczucie wspólnoty i często stawia użytkowników w aktywnej roli odbiorców. Można też śmiało stwierdzić, że jednym z wymogów uczestnictwa w social mediach jest autoprezentacja. Najbardziej cenionymi członkami są ci, którzy prezentują siebie, swoje życie, zainteresowania i poglądy przed innymi, robią to regularnie i często, i przed dużą widownią – nazywamy ich *influencerami*.

Wciąż niewiele wiemy o wpływie wczesnego dołączania (przez które rozumiem samodzielne założenie konta, utworzenie profilu i zapraszania innych do dołączenia do sieci

²¹ Ferrari, 2013, s.2; za: N. Walter., J. Pyżalski., *Rozwijanie umiejętności cyfrowych młodych ludzi – gdzie jesteśmy, dokąd zmierzamy?* [w:] S. M. Kwiatkowski, *Współczesne problemy pedagogiki. W kierunku integracji teorii z praktyką*. Wyd. Akademii Ped. Specjalnej, Warszawa 2021, s.220.

²² J. Pyżalski., A. Zdrodowska, Ł. Tomczyk, K. Abramczuk, *Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań 2019

²³ P. H. Cheong, *Authority*, [w:] H. Campbell (red.), *Digital religion. Understanding Religious Practise in New Media Worlds*, New York 2013

²⁴ F. Pascual, *La Iglesia catolica ante el mundo de Internet*. Ecclesia, XXV, 2/2011, s.164

społecznościowej) użytkowników do mediów społecznościowych na zachowania cyfrowe dzieci i młodzieży. Pomimo oficjalnego limitu wieku (najczęściej jest to 13 lat) pozwalającego zarejestrować się do popularnych serwisów społecznościowych, takich jak Instagram czy TikTok, coraz młodsze dzieci stają się ich członkami, korzystając z nich bez żadnej kontroli²⁵. Skutkować to może kontaktem z negatywnymi treściami, jakie są dostępne w mediach społecznościowych: treściami agresywnymi, przemocowymi, patologicznymi (tzw. patotreściami), pornograficznymi. Potencjał angażowania się młodych ludzi w niebezpieczne zachowania (np. zakładanie kont, o których nie wiedzą rodzice, nawiązywanie relacji z nieznajomymi) jest dość wysoki i może przyczyniać się do przyjęcia ryzykownych postaw i zachowań²⁶. Badania pokazują też²⁷, że te dzieci, które zaczęły korzystać z własnego smartfona w późniejszym wieku (tj. około 13 roku życia) są po prostu fizycznie zdrowsze – dłużej śpią, wcześniej chodzą spać i wykazują mniej negatywnych zachowań.

Z drugiej strony, w mediach społecznościowych nie brak też treści pozytywnych: poradnikowych, edukacyjnych, informacyjnych czy wreszcie prospołecznych. W pewnych sytuacjach, media społecznościowe zapewniają młodym ludziom wsparcie – społeczne, instrumentalne czy emocjonalne²⁸. Badania pokazują też, że Ci adolescenti, którzy korzystają z mediów społecznościowych otrzymują większe wsparcie od rówieśników i bardziej angażują się w prospołeczne i proobywatelskie postawy, niż rówieśnicy, którzy z nich nie korzystają²⁹.

Potrzebne są dalsze badania, które pomogą zrozumieć, kiedy jest najlepszy czas dla ustanawiania zasad korzystania z mediów społecznościowych i jak powiązać te zasady z częstotliwością korzystania z mediów.

Ze względu na coraz wcześniejsze dołączanie do serwisów społecznościowych, nieograniczony dostęp do treści tak pozytywnych, jak i negatywnych, uzasadnione społecznie i naukowo jest (w mojej ocenie) zbadanie, jakie są konsekwencje wprowadzania zasad cyfrowych w domu (w retrospekcyjnych wypowiedziach młodych dorosłych), w nawiązaniu do korzystania przez nich z mediów społecznościowych. Tę zależność staram się prześledzić w poniższych badaniach.

3. Metodologia badań własnych

Metody i narzędzia

Celem badania było sprawdzenie konsekwencji wprowadzania cyfrowych zasad domowych wśród adolescentów, w nawiązaniu do korzystania przez nich z mediów społecznościowych. Cel osiągnięto stosując metodę sondażu diagnostycznego (ankieta), przeprowadzonego na próbie N=224 osoby (badania retrospektywne). Dobór próby do badania był losowo-celowy: z poznańskich liceów ogólnokształcących wylosowano osiem szkół, w każdej ze szkół wylosowano dwie klasy trzecie (dobór losowy) i w nich przeprowadzono badania. Wszyscy ankietowani mieli 18 lat (dobór celowy). Ankieta składała się z 30 pytań zamkniętych. Pytania w większości skonstruowane były na zasadzie retrospekcji: ankietowani dzielili się w odpowiedziach opiniami na temat swoich postaw i zachowań, gdy mieli 10-13 lat, przy równoczesnym odniesieniu do zachowań i postaw obecnych. W badaniu wzięło udział: 94 mężczyzn i 130 kobiet, wszyscy pochodzili z miasta Poznania. Dane zostały zebrane w czerwcu 2022 roku.

²⁵ M. Anderson, J. Jiang., *Teens, social media & technology 2018*. Pew Research Center, 2019, <https://www.pewresearch.org/internet/2018/05/31/teens-social-media-technology-2018/>.

²⁶ M. A. Moreno, D. A. Christakis, K. G. Egan, i in. *Associations between displayed alcohol references on Facebook and problem drinking among college students*, Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, Vo. 166(2):157–163, 2011. PMID: 21969360

²⁷ L. Charmaraman, M. A. Richer, E. Ben-Joseph, E. B. Clerman., *Quantity, Content, and Context Matter: Associations Among Social Technology Use and Sleep Habits in Early Adolescents*, Journal of Adolescent Health, Vol. 69, Issue 1, 20221, doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.09.035

²⁸ N. Walter, *Internetowe wsparcie społeczne*. Wyd. Naukowe UAM, Poznań 2016

²⁹ A. Vannucci, C. McCauley Ohannessian, *Social Media Use... dz. cyt.*; Van Hamel 2011; Erreygers i in, 2017

Wyniki ankiet zaprezentowane zostały w ujęciu procentowym (wykresy). W niektórych przypadkach dokonano też obliczeń statystycznych (tabele). Z uwagi na małą liczebność oczekiwanych w tabeli kontyngencji o rozmiarze większym niż 2x2 użyto testu chi-kwadrat NW (największej wiarygodności). Do sprawdzenia istotności różnicy w częstotliwości korzystania z mediów społecznościowych w 4 grupach użyto nieparametrycznego testu Kruskala-Wallisa. Ze względu na małe liczebności, niektóre kategorie odpowiedzi zostały połączone ze sobą. Za istotną statystycznie przyjęto wartość $p < 0,05$.

Z uwagi na zbyt niską liczbę badanych, zebrane wyniki (w tym opracowanie statystyczne) nie upoważniają do uogólnień na całą populację osób w wieku 18 lat w Polsce. Tym samym badanie należy traktować jako pilotażowe, które wymaga ponownego przeprowadzenia na dużej próbie badawczej.

Problemy badawcze:

Problem główny pracy to:

W jaki sposób wprowadzone w rodzinie domowe zasady cyfrowe przekładały się na korzystanie z mediów społecznościowych przez dzieci, w ich retrospektywnej ocenie

W pracy przyjęto następujące szczegółowe problemy badawcze:

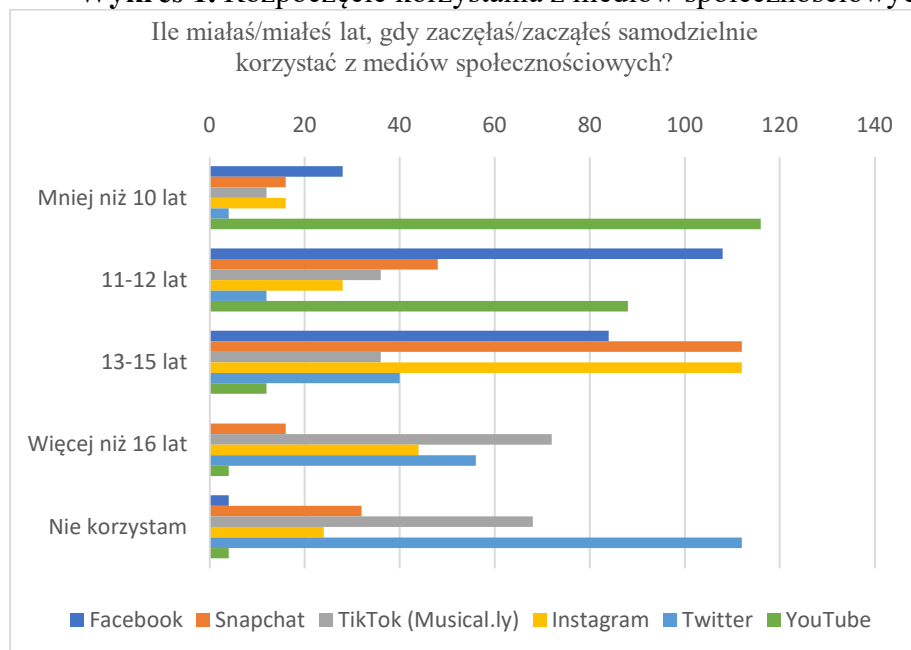
1. Jak wyglądało wprowadzanie cyfrowych zasad w domach ankietowanych?
2. Na jakie rodzaje zachowań internetowych (pozytywnych i negatywnych) przekłada się wprowadzenie domowych zasad cyfrowych u ankietowanych?
3. Czy wiara ma związek z przejawianiem zachowań pozytywnych w portalach społecznościowych?

4. Analiza wybranych wyników badań

Wprowadzanie cyfrowych zasad w domach ankietowanych

Dzieci coraz szybciej zaczynają korzystać z portali społecznościowych. Wśród moich respondentów aż 48% rozpoczęło korzystanie z nich w wieku 11-12 lat (mimo formalnej, dolnej granicy wieku 13 lat). 12% ankietowanych zaczęło korzystać z nich gdy miało mniej niż 10 lat. 36% ankietowanych zadeklarowało, że mieli wtedy 13-15 lat.

Wykres 1. Rozpoczęcie korzystania z mediów społecznościowych

Najpopularniejszym wśród dzieci portalem społecznościowym był: YouTube (popularny wśród najmłodszych dzieci, w wieku 10 lat i mniej); Facebook (dzieci 11-12 lat), Snapchat i

Instagram (13-15 lat). Największą popularnością wśród starszych nastolatków cieszy się obecnie TikTok – to portal, który zmienił formułę mediów społecznościowych, stawiając w całości na krótkie filmiki video, na których użytkownik ma możliwość aktywnego wyrażania samego siebie, kreatywności, dzielenia się z innymi własną twórczością, dokonywania autoprezentacji i komunikowania się z odbiorcami.

Edukacja cyfrowa realizowana w domach wciąż jeszcze nie cieszy się zbyt dużą popularnością. Zaledwie 52% moich ankietowanych zadeklarowało, że miało wprowadzone zasady korzystania z mediów cyfrowych, gdy rozpoczynali korzystanie z nich. W tej grupie zdecydowana większość rodziców moich ankietowanych była zwolennikami restrykcyjnego stylu wprowadzania zasad cyfrowych (aż 88%). Zaledwie 12% badanych stwierdziło, że zasady cyfrowe były ustalane w duchu stylu mediacyjnego: na zasadzie rozmowy, dyskusji, z poszanowaniem ich autonomii.

Zaobserwowano zależność statystyczną pomiędzy wykształceniem rodziców, a wprowadzaniem zasad korzystania z portali społecznościowych, w momencie rozpoczynania korzystania z nich: test chi-kwadrat wykazał istotną zależność między wykształceniem matki a zasadami korzystania z portali społecznościowych ($p=0,0004$) oraz wykształceniem ojca a zasadami korzystania z portali społecznościowych ($p=0,0002$). Im wyższe wykształcenie rodziców, tym częściej były wprowadzone zasady korzystania z portali społecznościowych.

Tabela 1. Wykształcenie matki, a zasady korzystania z portali społecznościowych

Czy rodzice wprowadzili Ci zasady korzystania z portali społecznościowych, gdy zaczynałeś/aś korzystać ze swojej pierwszej platformy?	Wykształcenie matki						χ^2	df	p
	Zawodowe n=16		Średnie n=40		Wyższe n=168				
	n	%	n	%	n	%			
Tak	0	0,0	0	0,0	28	16,7	24,87	6	0,0004
Częściowo	4	25,0	20	50,0	64	38,1			
Nie	12	75,0	16	40,0	64	38,1			
Nie pamiętam	0	0,0	4	10,0	12	7,1			

Ustalenie domowych zasad cyfrowych wydaje się mieć korzystny wpływ na relacje w rodzinie. W tych rodzinach, w których rodzice ustalili zasady korzystania z portali społecznościowych, młodzi ludzie wspólnie z rodzicami podejmowali decyzję o założeniu pierwszego konta (54% ankietowanych udzieliło takiej odpowiedzi; 23% nie poinformowało rodziców o decyzji założenia konta; 23% nie było sobie w stanie przypomnieć, czy mówili rodzicom, czy nie). Test chi-kwadrat wykazał przy tym istotną zależność między powiadomieniem rodziców o założeniu konta na mediach społecznościowych, a ustalaniem zasad korzystania z portali społecznościowych ($p=0,0001$). Tam, gdzie doszło do takiej sytuacji, nastolatki częściej mówili rodzicom, że zakładają swoje pierwsze konto na mediach społecznościowych.

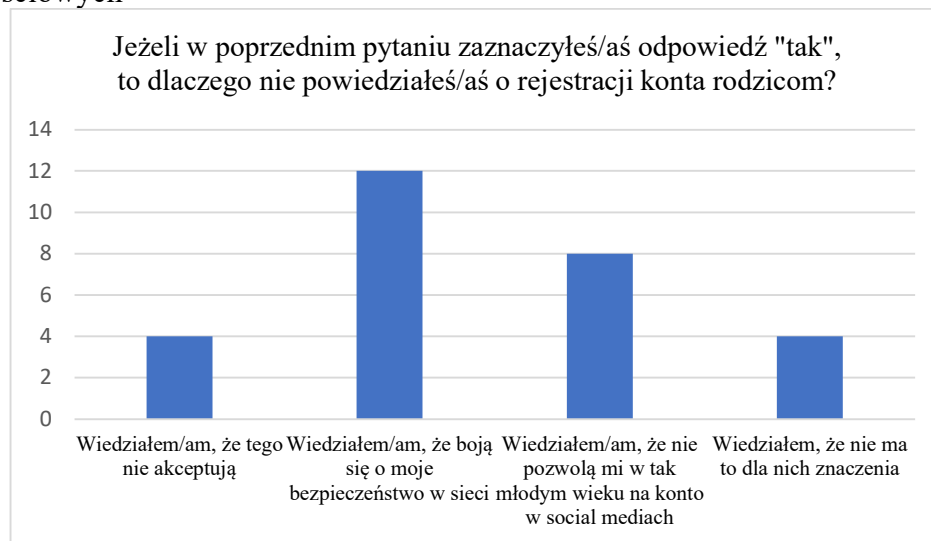
Tabela 2. Powiadomienie rodziców o założeniu konta na mediach społecznościowych, a zasady korzystania z portali społecznościowych

Czy rodzice wprowadzili Ci zasady korzystania z portali społecznościowych, gdy zaczynałeś/aś korzystać ze swojej pierwszej platformy?	Czy powiedziałeś/aś rodzicom, że zakładasz swoje pierwsze konto na mediach społecznościowych?						χ^2	df	p
	Tak n=120		Nie n=52		Nie pamiętam n=52				
	n	%	n	%	n	%			

Tak	20	16,7	4	7,7	4	7,7	27,42	6	0,0001
-----	----	------	---	-----	---	-----	-------	---	--------

Osoby, które nie poinformowały rodziców o chęci założenia swojego pierwszego konta w portalach społecznościowych (23% badanych) powiedziały, że zdecydowały się na tego rodzaju złamanie zasad etyczno-moralnych, ponieważ miały przeczucie, że postępują wbrew woli rodziców. W wieku 10-13 lat ankietowani domyślali się już zatem, że założenie takiego konta nie zawsze jest społecznie akceptowalne, a dla rodziców wiąże z możliwością narażenia dziecka na zetknięcie z niepowołanymi treściami, bądź osobami.

Wykres 2. Powody ukrycia przed rodzicami rejestracji pierwszego konta na portalach społecznościowych

Badanie pokazało, że w domach, w których ustalone były reguły cyfrowe, młodzi ludzie nie założyli konta nawet w sytuacji, gdy rodzice jasno się temu sprzeciwili (zachowało się tak aż 82% badanych):

Wykres 3. Założenie konta na portalu społecznościowym wbrew woli rodziców

Konto wbrew woli rodziców założyło jedynie 9% ankietowanych. Tyle samo osiemnastolatków, nie pamiętało swojej decyzji, gdy byli w wieku 10-13 lat.

Jedną z popularniejszych metod kontrolowania przebywania dzieci w sieci, wydaje się być ograniczenie czasu ekranowego. Sprawdziłam, jak było w rodzinach moich respondentów.

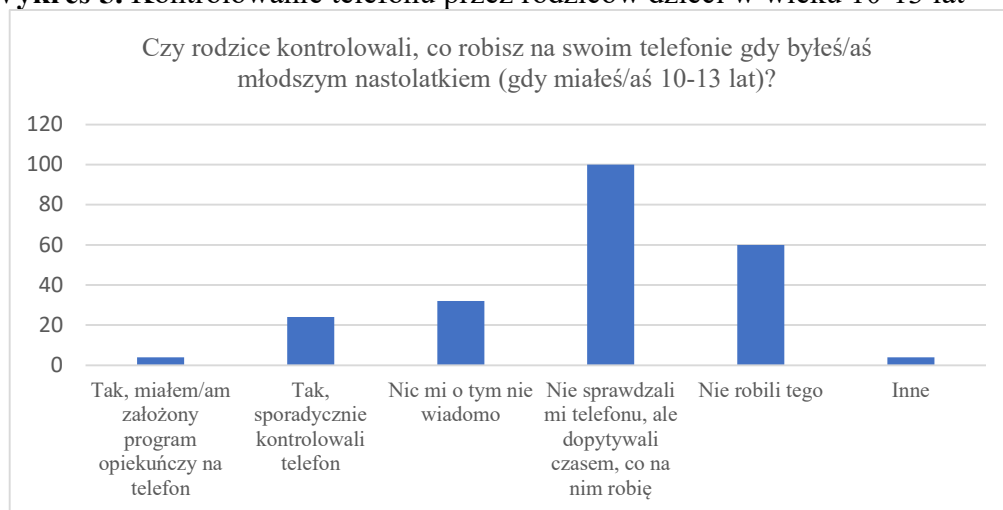
Wykres 4. Ograniczenia czasowe w korzystaniu z telefonu nakładane na dzieci w wieku 10-13 lat

Aż 73% ankietowanych w wieku 10-13 lat nie miało nałożonych żadnych limitów w tym zakresie. Zaledwie 11% dzieci miało ograniczenie czasowe do 1-2 godzin dziennie. Niemal tyle samo, bo 12% miało regulowany czas w zależności od decyzji rodziców, jaką podjęli danego dnia. Widać więc wyraźnie, że mimo wcześniejszych deklaracji moich respondentów o wprowadzonych w ich domach cyfrowych zasadach, korzystanie z telefonu z dostępem do internetu wciąż jeszcze w wielu rodzinach nie jest poddawane żadnym regulacjom czasowym.

Zdarza się też, że rodzice, zwłaszcza młodszych dzieci, sprawdzają ich telefony, aby mieć pewność, że dziecko przebywa tylko w bezpiecznych miejscach.

Wykres 5. Kontrolowanie telefonu przez rodziców dzieci w wieku 10-13 lat

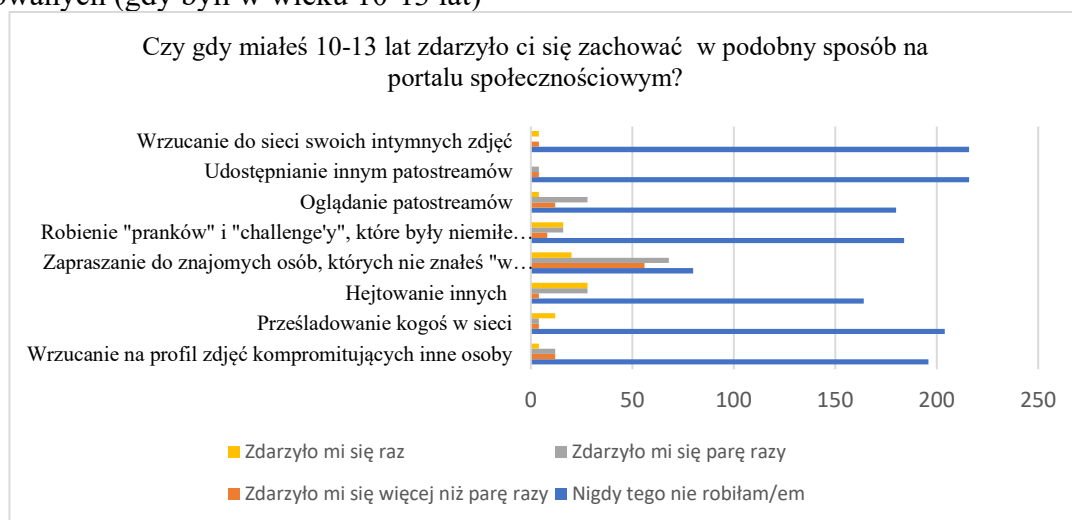
Aż 44% rodziców moich ankietowanych nie sprawdzało nigdy telefonu swojego dziecka, ale dopytywało, co dzieci robią, przebywając w internecie. Można to uznać za częściowy brak zainteresowania dzieckiem, przejaw pewnej lekkomyślności rodziców, bądź też braku kompetencji cyfrowych, które pozwoliłyby ocenić im, na ile portale społecznościowe, bądź odwiedzane miejsca, są niebezpieczne. 27% respondentów odpowiedziało, że rodzice nigdy nie kontrolowali ich telefonów, co również może być uznane za rodzicielskie zaniedbanie, albo odwrotnie: za przejaw zaufania do dziecka i dawanie mu poczucia autonomii i wolności. 14%

badanych nie miało wiedzy na temat kontroli swoich telefonów przez rodziców, a 11% pamiętało, że rodzice robili to sporadycznie. Zaledwie 2% badanych miało w dzieciństwie założony przez rodziców program opiekuńczy, który jest jednym z rekomendowanych sposobów zabezpieczania dzieci przed szkodliwymi treściami internetowymi.

5. Domowe zasady cyfrowe a rodzaje Internetowych zachowań podejmowane przez ankietowanych

Ważne dla mnie było też sprawdzenie, czy moi ankietowani pamiętają, jakie zachowania negatywne przejawiali na portalach społecznościowych, gdy mieli 10-13 lat:

Wykres 6. Zaangażowanie w działania negatywne na portalach społecznościowych ankietowanych (gdy byli w wieku 10-13 lat)

Według deklaracji młodzieży, mając 10-13 lat, nigdy nie udostępniło innym osobom patostreamów³⁰ aż 216 ankietowanych. Tyle samo, nigdy nie wrzuciło do portali swoich intymnych zdjęć. 204 osoby zadeklarowały też, że nigdy nie prześladowały nikogo w sieci (będąc w tym wieku), a 196 nigdy nie wrzuciło zdjęć, które skompromitowałyby inne osoby.

184 osoby nigdy nie sprawiły innym przykrości robiąc im tzw. pranki³¹ lub challenge³². Badanie pokazało wyraźnie, że to, z czym dzieci w wieku 10-13 lat miały największy problem, to zapraszanie do znajomych osób, których nie znały ze świata offline. Takie zachowanie wykazało więcej niż parę razy 56 dzieci, a parę razy: 68 dzieci. Osiemnastolatki dość jednoznacznie deklarowały też, że w wieku 10-13 lat nie hejtowali nikogo w sieci. Stosowanie mowy nienawiści jest dość częstym zachowaniem przejawianym przez internautów, dlatego ta deklaracja jest zaskakująca. Zaletwie 28 osób zadeklarowało, że hejtowało raz, tyle samo – parę razy.

³⁰ Patostream – to transmisja internetowa prowadzona na żywo w serwisach internetowych, które udostępniają wideo strumieniowe, w trakcie której prezentowane są treści powszechnie uznawane za nieakceptowane społecznie, np. przemoc wobec ludzi lub zwierząt. Wielu pataostreamerów zarabia na swoich transmisjach zbierając od obserwatorów drobne wpłaty pieniężne

³¹ Prank - w slangu młodzieżowym to żart, dowcip pozasłowny, robiony innej osobie, nagrany, a następnie wrzucony do internetu

³² Challenge internetowy – to wyzwanie rzucone innym użytkownikom internetu. Taka wirtualna zabawa polega na wyznaczeniu konkretnego zadania, które następnie podejmują internauci, nagrywają i wrzucają do sieci. Publikacja jest dowodem wykonania zadania. Osoby podejmujące wyzwanie nominują kolejne osoby do wykonania zadania wśród swoich znajomych

Dodatkowo, test chi-kwadrat wykazał istotne zależności pomiędzy ograniczeniami czasowymi, jakie dzieci w wieku 10-13 lat miały wprowadzone na korzystanie z telefonu, a ich niepożądanymi zachowaniami na portalach społecznościowych:

- Wrzucanie na profil zdjęć kompromitujących inne osoby ($p=0,0166$) – takie zachowania miały tylko dzieci, które nie miały żadnych ograniczeń w zakresie korzystania z telefonu lub miały ograniczenia każdego dnia inaczej.
- Prześladowanie kogoś w sieci ($p=0,0020$) – takie zachowania miały tylko dzieci, które nie miały żadnych ograniczeń w zakresie korzystania z telefonu.
- Hejtowanie innych ($p=0,0410$) – takie zachowania najczęściej miały dzieci, które nie miały żadnych ograniczeń w zakresie korzystania z telefonu.
- Robienie "pranków" i "challenge'y" ($p=0,0177$) – takie zachowania najczęściej miały dzieci, które nie miały żadnych ograniczeń w zakresie korzystania z telefonu.
- Udostępnianie innym patostreamów ($p=0,0169$) – takie zachowania najczęściej miały dzieci, które mogły korzystać z telefonu od 1-5 godzin dziennie.

Tabela 3. Ograniczenia czasowe na korzystanie z telefonu, a zachowania niepożądane na portalach społecznościowych

Czy gdy miałeś 10-13 lat zdarzało Ci się zachować w podobny sposób na portalach społecznościowych?	Gdy miałeś 10-13 lat, czy rodzice nakładali ograniczenia czasowe na Twoje korzystanie z telefonu?						χ^2	df	
	Tak, mogłem/am korzystać od 1-5 godzin dziennie n=28		Każdego dnia inaczej n=28		Nie miałem/am żadnych limitów n=164				
	n	%	n	%	n	%			
Wrzucanie na profil zdjęć kompromitujących inne osoby	0	0,0	4	14,3	24	14,6	8,20	2	0,0166
Prześladowanie kogoś w sieci	0	0,0	0	0,0	20	12,2	12,42	2	0,0020
Hejtowanie innych	4	14,3	4	14,3	52	31,7	6,39	2	0,0410
Zapraszanie do znajomych osób, których nie znałeś "w realu"	20	71,4	16	57,1	108	65,9	1,31	2	0,5197
Robienie "pranków" i "challenge'y", które były niemiłe dla innych	4	14,3	0	0,0	36	22,0	8,07	2	0,0177
Oglądanie patostreamów	8	28,6	4	14,3	32	19,5	1,88	2	0,3903
Udostępnianie innym patostreamów	4	14,3	0	0,0	4	2,4	8,16	2	0,0169
Wrzucanie do sieci swoich intymnych zdjęć	0	0,0	0	0,0	8	4,9	4,80	2	0,0906

Test chi-kwadrat nie wykazał jednak istotnej zależności między kontrolą rodziców tego, co dzieci robią na swoich telefonach, a przedstawionymi w powyższej tabeli zachowaniami niepożądanymi na portalach społecznościowych ($p>0,05$), poza jednym zachowaniem: hejtowaniem w sieci.

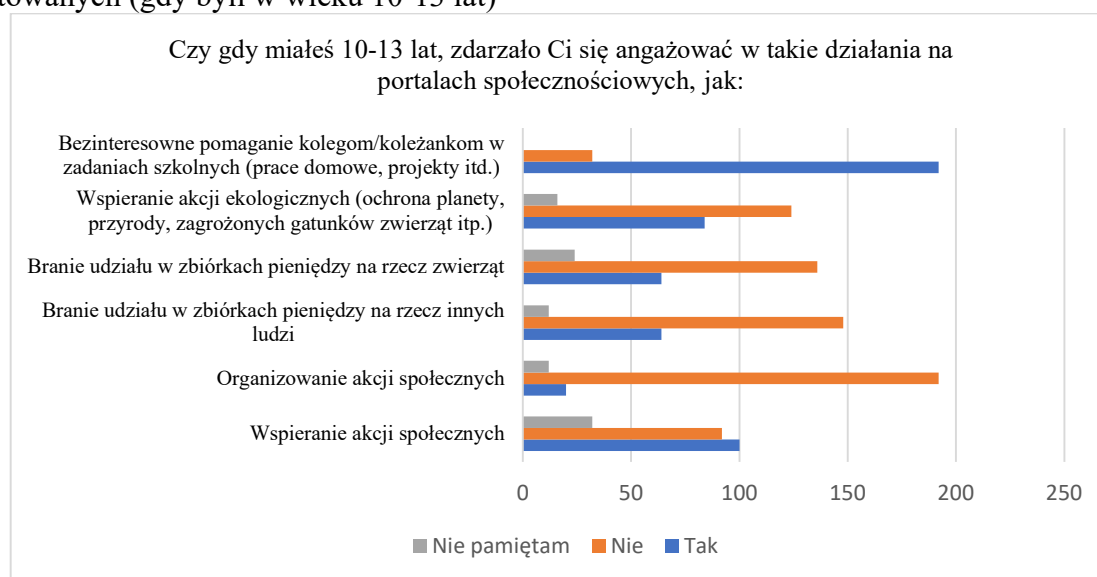
Tabela 4. Kontrola rodziców a hejtowanie kogoś w sieci

	Czy rodzice kontrolowali, co robisz na swoim telefonie gdy miałeś/aś 10-13 lat?	χ^2	df	p
--	---	----------	----	---

Hejtowanie kogoś na portalach społecznościowych	Nic mi o tym nie wiadomo n=60		Nie sprawdzali mi telefonu, ale dopytawali czasem, co na nim robię n=100		Tak, kontrolowali telefon n=28		Nie robili tego n=32				
	n	%	n	%	n	%	n	%			
Zdecydowanie nie/Raczej nie	60	100,0	100	100,0	28	100,0	28	87,5	15,87	3	0,00 12
Zdecydowanie tak/Raczej tak	0	0,0	0	0,0	0	0,0	4	12,5			

Test chi-kwadrat wykazał istotną zależność między kontrolą rodziców, a hejtowaniem kogoś na portalach społecznościowych ($p=0,0012$) przez dzieci w wieku 10-13 lat. Takiego zachowania dopuszczały się tylko te dzieci, których rodzice nie kontrolowali, co robią w telefonach. Aby nie koncentrować się tylko na negatywnych zachowaniach sprawdziłam też, czy osiemnastolatki pamiętają, co pozytywnego robili na portalach społecznościowych w wieku 10-13 lat.

Wykres 7. Zaangażowanie w działania pozytywne na portalach społecznościowych ankietowanych (gdy byli w wieku 10-13 lat)

Najczęściej przejawianą aktywnością pozytywną było bezinteresowne pomaganie kolegom i koleżankom (192 osoby) poprzez portale społecznościowe oraz wspieranie akcji społecznych (100 osób). Inne aktywności w tym wieku rzadko były udziałem dzieci. Badania statystyczne nie wykazały też żadnych istotnych zależności pomiędzy podejmowaniem przez dzieci zachowań pozytywnych w wprowadzonych w domach zasadami cyfrowymi.

Byłam też ciekawa, czy wprowadzone w domach moich ankietowanych (gdy byli dziećmi w wieku 10-13 lat) cyfrowe zasady, przekładają się w jakiś sposób na podejmowane przez nich obecnie (w wieku 18 lat) aktywności związane z użytkowaniem portali społecznościowych.

Test Kruskala-Wallisa wykazał istotną różnicę w częstotliwości korzystania z mediów społecznościowych u tych ankietowanych, którzy byli poddawani cyfrowej kontroli rodziców gdy mieli 10-13 lat:

• Facebook ($p=0,0142$) – najczęściej korzystają z niego osiemnastolatki, którzy nie wiedzieli w dzieciństwie, czy rodzice kontrolowali ich telefony, a najrzadziej korzystają ci, których rodzice dopytywali czasem w dzieciństwie, co robią w telefonach.

• Instagram ($p=0,0472$) – najczęściej korzystają osiemnastolatki, których rodzice kontrolowali telefony w dzieciństwie oraz osiemnastolatki, którzy nie wiedzieli w dzieciństwie czy rodzice ich kontrolowali. Najrzadziej korzystają osiemnastolatki, których rodzice nie kontrolowali telefonów oraz osiemnastolatki, których rodzice dopytywali czasem, co w nich robią.

• TikTok ($p=0,0002$) – najczęściej korzystają osiemnastolatki, którzy nie wiedzieli w dzieciństwie, czy rodzice kontrolowali ich telefony, a najrzadziej korzystają osiemnastolatki, których rodzice nie kontrolowali telefonów.

• Snapchat ($p=0,0091$) – najczęściej korzystają osiemnastolatki, którzy nie wiedzieli czy rodzice kontrolowali ich telefony w dzieciństwie. Najrzadziej korzystają osiemnastolatki, których rodzice nie kontrolowali telefonów oraz osiemnastolatki, których rodzice kontrolowali telefon.

• YouTube ($p=0,0002$) – najczęściej korzystają osiemnastolatki, którzy nie wiedzieli czy rodzice kontrolowali ich telefony, a najrzadziej korzystali nastolatki, których rodzice kontrolowali telefon.

Tabela 5. Średnie wraz z odchyleniami standardowymi częstotliwości korzystania z social mediów u osiemnastolatków, o różnym stopniu kontroli rodziców

Media społecznościowe	Kontrola rodziców	n	Średnia	Odch.std	H	p
Facebook	Nie robili tego	60	5,5	2,4	10,59	0,0142
	Nie sprawdzali mi telefonu, ale dopytywali czasem, co na nim robię	100	5,0	2,3		
	Tak, kontrolowali telefon	28	6,0	1,8		
	Nic mi o tym nie wiadomo	32	6,6	1,2		
Instagram	Nie robili tego	60	5,7	2,5	7,94	0,0472
	Nie sprawdzali mi telefonu, ale dopytywali czasem, co na nim robię	100	5,8	2,3		
	Tak, kontrolowali telefon	28	6,7	0,9		
	Nic mi o tym nie wiadomo	32	6,6	2,3		
TikTok	Nie robili tego	60	3,1	2,6	20,21	0,0002
	Nie sprawdzali mi telefonu, ale dopytywali czasem, co na nim robię	100	4,8	2,8		
	Tak, kontrolowali telefon	28	4,3	2,8		
	Nic mi o tym nie wiadomo	32	5,4	2,7		
Snapchat	Nie robili tego	60	4,4	2,6	11,54	0,0091
	Nie sprawdzali mi telefonu, ale dopytywali czasem, co na nim robię	100	4,9	2,7		
	Tak, kontrolowali telefon	28	4,6	2,5		
	Nic mi o tym nie wiadomo	32	6,1	2,2		
YouTube	Nie robili tego	60	6,1	1,5	19,75	0,0002
	Nie sprawdzali mi telefonu, ale dopytywali czasem, co na nim robię	100	5,8	1,0		
	Tak, kontrolowali telefon	28	4,7	2,2		
	Nic mi o tym nie wiadomo	32	6,6	1,1		

Pogrubioną czcionką zaznaczono istotny statystycznie, $p<0,05$

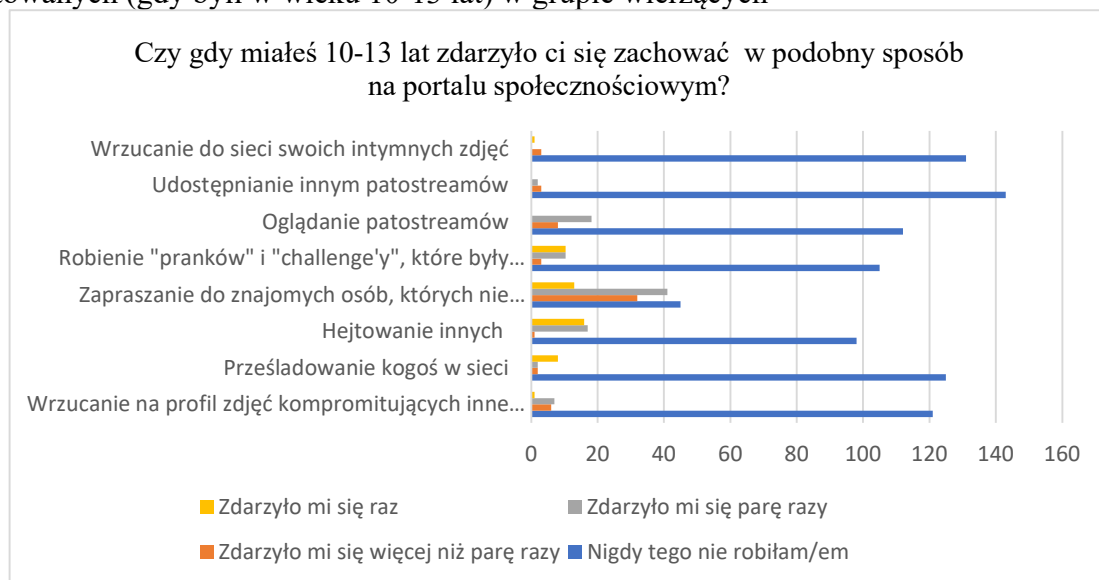
H – wartość testu Kruskala-Wallisa, p – poziom prawdopodobieństwa

Ciężko wskazać jednoznaczną interpretację powyższych wyników – każdy z portali społecznościowych dostarczył bowiem innych danych, których nie można uspoźnić. Można jedynie pokusić się o interpretację, że brak wiedzy w dzieciństwie, czy rodzice kontrolują telefon dziecka, czy nie, doprowadził do tego, że obecni osiemnastolatki korzystają z mediów społecznościowych znacznie częściej niż ci rówieśnicy, którzy w dzieciństwie mieli świadomość ograniczeń cyfrowych i kontroli rodziców.

6. Wiara, a przejawianie zachowań pozytywnych w portalach społecznościowych

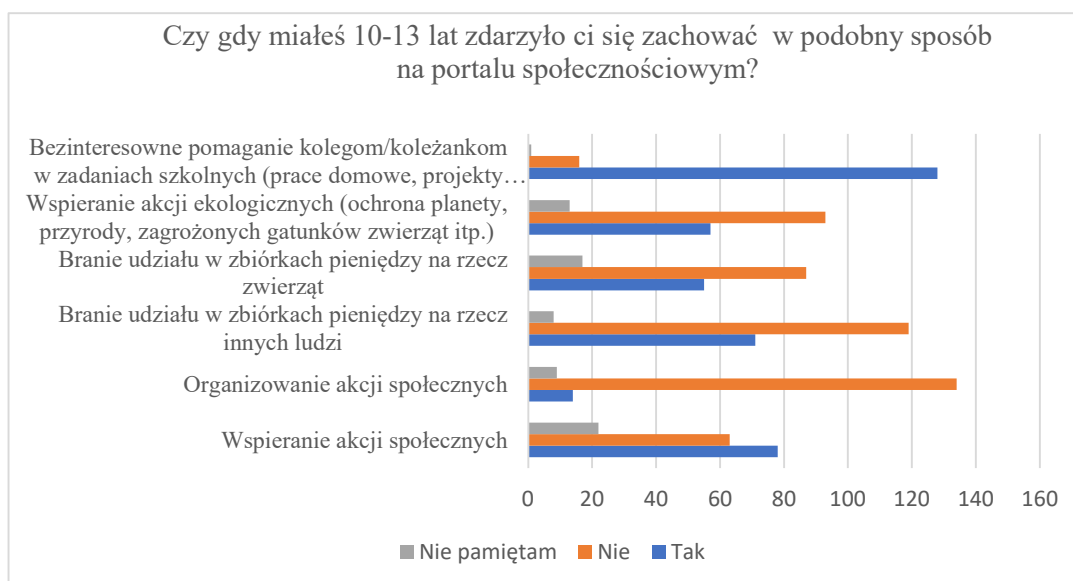
Interesujący wydawał się też związek przejawianych na portalach społecznościowych zachowań pozytywnych lub negatywnych, z deklaracjami ankietowanych na temat przynależności do kościoła katolickiego. 65,2% (146 osób) ankietowanych zadeklarowało, że pochodzi z rodzin katolickich. Zapytałam tę grupę, jak zachowywała się w wieku 10-13 lat na portalach społecznościowych.

Wykres 8. Zaangażowanie w działania negatywne na portalach społecznościowych ankietowanych (gdy byli w wieku 10-13 lat) w grupie wierzących

Nie zauważono istotnych różnic w częstotliwości zachowań negatywnych podejmowanych przez osoby deklarujące wychowanie w wierze katolickiej. Zdecydowana większość osób w wieku 10-13 nie wrzucała swoich intymnych zdjęć do sieci (zdarzyło się to zaledwie 14 osobom), nie udostępniała patostreamów (tylko 5 osób), nie oglądała tego rodzaju treści (więcej niż parę razy zdarzyło się to 8 osobom, parę razy 18 osobom), nie robiła pranków i challenge'y (zdarzyło się to 23 osobom). Najwięcej niepokojących zachowań związana była - ponownie - z zapraszaniem do znajomych osób, których ankietowani nie znali w świecie offline (takie zachowanie zadeklarowało 86 osób). Dzieciom zdarzało się też hejtować (35 osób), prześladować innych – 12 osób) i wrzucać na portale kompromitujące innych zdjęcia (4 osoby). Test chi-kwadrat nie wykazał jednak istotnej zależności między wiarą, a podejmowaniem przez ankietowanych zachowań negatywnych na portalach społecznościowych.

Wykres 9. Zaangażowanie w działania pozytywne na portalach społecznościowych ankietowanych (gdy byli w wieku 10-13 lat) w grupie wierzących

Nie zauważono też istotnych różnic w częstotliwości zachowań pozytywnych podejmowanych przez osoby deklarujące wychowanie w wierze katolickiej. Także i tutaj, najczęściej przejawianym zachowaniem była pomoc innym w codziennych zadaniach szkolnych przy pomocy mediów społecznościowych (128 osób), wspieranie akcji społecznych organizowanych w mediach społecznościowych (57 osób), branie udziału w zbiórkach na rzecz innych ludzi (71 osób) i zwierząt (55 osób), oraz organizowanie akcji społecznych (14 osób). Test chi-kwadrat nie wykazał jednak istotnej zależności między wiarą, a podejmowaniem przez ankietowanych zachowań pozytywnych na portalach społecznościowych.

Dyskusja i zakończenie

Przegląd zaprezentowanych w tekście badań oraz zgromadzonego materiału empirycznego oraz zastosowana metody i technika badawcza, pozwalają na dokonanie pewnych zróżnicowanych konkluzji.

Dzieci w coraz młodszy wiek zaczynają korzystać z portali społecznościowych. To rolę rodziny jest przygotowanie ich do umiejętnego przebywania w cyberprzestrzeni tak, aby swoimi zachowaniami nie zaprzeczały wpajanych wartościom rodzinnym i chrześcijańskim. Ważnym zadaniem jest propagowanie roli domowej edukacji cyfrowej, dzięki której rodzina wprowadzi wynegocjowane wspólnie z dzieckiem zasady korzystania z mediów cyfrowych – w tym portali społecznościowych – w życie. Badania pokazały, że edukacja cyfrowa częściej realizowana jest w domach, w których rodzice posiadają wyższe wykształcenie, ważne zatem aby dotrzeć również do tej grupy rodziców, która nie posiada takiego wykształcenia, a tym samym posiada niższe kompetencje cyfrowe. Warto wpleść tematy związane z taką edukacją do tematyki czasopism religijnych, do katolickich portali internetowych, spotkań duszpasterskich. W domach, w których ustalono cyfrowe zasady, dzieci rzadziej okłamują rodziców w sprawach związanych z ich użytkowaniem: dzielą się z nimi informacjami o zakładanych kontaktach na portalach społecznościowych, o tym co robią w cyberprzestrzeni, kogo zapraszają do grona wirtualnych znajomych. Jednym z rekomendowanych przez edukatorów medialnych zabezpieczeń przed niepożądanymi treściami, jest zakładanie na urządzeniach cyfrowych dzieci programów opiekuńczych, blokujących negatywne treści. Badania pokazały, że wciąż jeszcze zbyt mało rodziców wie o takich zabezpieczeniach, warto więc również podnosić kompetencje rodziców w tym zakresie. Badania pokazały, że małe dzieci nie podejmują w sposób celowy negatywnych działań w internecie (niezależnie od przynależności rodziny do kościoła katolickiego), ale też i nie podejmują zbyt wielu działań pozytywnych. Ich przebywanie na portalach

społecznościowych ogranicza się do biernego konsumowania treści zamieszczanych przez innych użytkowników. Warto pokazać dzieciom, że media cyfrowe mogą być dobrym narzędziem do podejmowania różnorodnych działań edukacyjnych, społecznych i ewangelizacyjnych. Niewątpliwie, potrzebne są dalsze badania, które pomogą zrozumieć, w jaki sposób najskuteczniej ustalać i wprowadzać domowe zasady cyfrowe, aby przy ich pomocy dzieci mogły bezpiecznie przebywać w cyfrowym świecie.

Streszczenie:

Wprowadzanie przez rodziców zasad korzystania z mediów cyfrowych postrzegane jest jako ważny sposób zapobiegania negatywnym skutkom oddziaływania mediów cyfrowych, w tym portali społecznościowych, na dzieci i młodzież. W poniższym artykule badawczym zaprezentowano wyniki badań (metoda sondażu diagnostycznego, ankieta przeprowadzona na próbie 224 osób), których głównym celem była odpowiedź na pytanie: *W jaki sposób wprowadzone w rodzinie domowe zasady cyfrowe przekładały się na korzystanie z mediów społecznościowych przez dzieci, w ich retrospektywnej ocenie?* Z zebranych danych wynika, że: 1) Zaledwie 52% ankietowanych miało wprowadzone zasady cyfrowe, gdy byli dziećmi. 2) Dzieci z rodzin bez zasad cyfrowych częściej decydowały się na okłamywanie rodziców w kwestiach cyfrowych (23%). 3) Zaledwie 2% badanych miało w dzieciństwie założony przez rodziców program opiekuńczy rekomendowany przez edukatorów medialnych. 4) Mowy nienawiści (hejt) dopuszczają się tylko te dzieci, których rodzice nie kontrolują, co dzieci robią w telefonach z dostępem do internetu. 6) Brak istotnej statystycznie zależności pomiędzy podejmowaniem zachowań pozytywnych w portalach społecznościowych, a wprowadzaniem zasad cyfrowych w domu. 7) Dzieci z rodzin katolickich nie przejawiają bardziej pozytywnych lub negatywnych zachowań, niż ich niewierzący rówieśnicy. Badania ukazują wartość domowej edukacji medialnej w kontekście korzystania przez dzieci z mediów społecznościowych, wskazując odpowiedni kierunek działań dla ich opiekunów – rodziców, wychowawców, duszpasterzy.

Słowa kluczowe: nowe technologie, media cyfrowe, media społecznościowe, edukacja medialna, dzieci, młodzież, zasady cyfrowe

Summary:

Consequences of introducing home digital rules among children

The introduction of rules for the use of digital media by parents is perceived as an important way to prevent the negative effects of digital media, including social networking sites, on children and young people. The article presents the results of research (diagnostic survey method, survey conducted on a sample of 224 people), the main purpose of which was to answer the question: *How did the home digital rules introduced in the family translate into the use of social media by children, in their retrospective assessment?* The data collected shows that: 1) Only 52% of respondents had digital policies in place when they were children. 2) Children from families without digital rules were more likely to lie to their parents about digital matters (23%). 3) Only 2% of the respondents had a care program established by their parents in their childhood. 4) Hate is allowed only by children whose parents do not control what children do on phones with Internet access. 6) No statistically significant relationship between undertaking positive behaviors on social networking sites and introducing digital rules at home. 7) Children from Catholic families do not display any more positive or negative behavior than their non-believing peers. The research shows the value of home media education in the context of children's use of social media, indicating the right direction of action for their guardians - parents, tutors, pastors.

Bibliografia:

- Anderson M., Jiang J. *Teens, social media & technology 2018*. Pew Research Center, 2019, <https://www.pewresearch.org/internet/2018/05/31/teens-social-media-technology-2018/>.
- Bandura A., *Social cognitive theory goes global*, The Psychologist, Vol. 22(6), 2009.
- Chang F. C., Chiu C. H., Chen P. H., Chiang J. T., Miao N. F., Chuang H. Y., & Liu S., *Children's use of mobile devices, smartphone addiction and parental mediation in Taiwan*. Computers in Human Behavior, 93, 25-32, 2019, doi.org/10.1016/j.chb.2018.11.048.
- Charmaraman L., Richer M. A., Ben-Joseph E., Clerman E. B. *Quantity, Content, and Context Matter: Associations Among Social Technology Use and Sleep Habits in Early Adolescents*, Journal of Adolescent Health, Vol. 69, Issue 1, 2021, doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.09.035.
- Cheong P. H., *Authority*, [w:] H. Campbell (red.), *Digital religion. Understanding Religious Practise in New Media Worlds*, New York 2013.
- Cho K. S., Lee J. M., *Influence of smartphone addiction proneness of young children on problematic behaviors and emotional intelligence: Mediating self-assessment effects of parents using smartphones*, Computers in Human Behavior, Vol. 66, January 2017.
- Collier K. M., Coyne S. M., Rasmussen E. E., Hawkins A. J., Padilla-Walker L. M., Erickson S. E., Memmott-Elison M. K., *Does parental mediation of media influence child outcomes? A meta-analysis on media time, aggression, substance use, and sexual behavior*, Dev Psychol. Vol. 52(5), 2016, doi.org/10.1037/dev0000108.
- Elson M., Ferguson Ch. J., *Twenty-five years of research on violence in digital games and aggression: Empirical evidence, perspectives, and a debate gone astray*, European Psychologist, Vol. 19(1), 2014, doi.org/10.1027/1016-9040/a000147.
- Ferrari, 2013, s.2; za: Walter N., Pyżalski J., *Rozwijanie umiejętności cyfrowych młodych ludzi – gdzie jesteśmy, dokąd zmierzamy?* [w:] S. M. Kwiatkowski, *Współczesne problemy pedagogiki. W kierunku integracji teorii z praktyką*, Wyd. Akademii Ped. Specjalnej, Warszawa 2021, s. 220.
- Fikkers K. M., Piotrowski J. T., Valkenburg P. M., *A matter of style? Exploring the effects of parental mediation styles on early adolescents' media violence exposure and aggression*, Computers in Human Behavior, 70, 407–415, 2017, doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.029.
- Hwang Y., Choi I., Yum J. Y., *Parental Mediation Regarding Children's Smartphone Use: Role of Protection Motivation and Parenting Style*, Cyberpsychol Behav Soc Netw., 20(6) 2017, doi: 10.1089/cyber.2016.0555.
- Krahe B., *Media violence use as a risk factor for aggressive behaviour in adolescence*, European Review of Social Psychology, Vol. 25, 2014; doi.org/10.1080/10463283.2014.923177.
- Lee H. E., Kim J. Y., Kim C., *The Influence of Parent Media Use, Parent Attitude on Media, and Parenting Style on Children's Media Use*, Children (Basel), Vol. 1., 9 (1): 37, 2022, doi.org/10.3390/children9010037.
- Marek Z., Walulik A., *Pedagogika katolicka w perspektywie pedagogiki transcendentnej*, Horyzonty wychowania, Tom 16, nr 38(2017).
- Meuss A., Beyens I., Geusens F., Sodermans A. K., Beullens K., *Managing Positive and Negative Media Effects Among Adolescents: Parental Mediation Matters—But not Always*, Journal of Family Communication, Vol. 18, Issue 4, 2018, doi.org/10.1080/15267431.2018.1487443.
- Moreno M. A., Christakis D. A., Egan K.G., i in., *Associations between displayed alcohol references on Facebook and problem drinking among college students*, Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine, Vo. 166(2):157–163, 2011. PMID: 21969360.
- Nikken P., Jansz J., *Parental mediation of children's videogame playing: A comparison of the reports by parents and children*, Learning, Media and Technology, 31(2), 2006, doi.org/10.1080/17439880600756803.

Nnadozie E. E., Iorfa S. K., Ifebigh O. O., *Parenting Style and Religiosity as Predictors of Antisocial Behavior Among Nigerian Undergraduates*, Journal of Social Service Research, Vol. 44, Issue 5, 20 October 2018, doi.org/10.1080/01488376.2018.1476297.

Padilla-Walker L. M., Coyne S. M., Collier K. M., *Longitudinal relations between parental media monitoring and adolescent aggression, prosocial behavior, and externalizing problems*, Journal of Adolescence, Vol.46, 86–97, 2016, doi.org/10.1016/j.adolescence.2015.11.002.

Park J. H., Park M., *Smartphone use patterns and problematic smartphone use among preschool children*, PLoS ONE, Vol. 16, 2021, doi.org/10.1371/journal.pone.0244276.

Pascual F., *La Iglesia catolica ante elm undo de Internet*, Ecclesia, XXV, 2/2011, s.164.

Pyżalski J., Zdrodowska A., Tomczyk Ł., Abramczuk K. *Polskie badanie EU Kids Online 2018. Najważniejsze wyniki i wnioski*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań 2019.

Tomczyk Ł., *Problematic Internet use and Protective factors related to family and free time activities among young people*, Educational Science: Theory and Practice, vol. 19, No 3, 2019.

Valkenburg P. M., Piotrowski J. T., Hermanns J., de Leeuw R., *Developing and validating the Perceived Parental Media Mediation Scale: A self-determination perspective*, Human Communication Research, 39(4), 2013. 445–469. doi.org/10.1111/hcre.12010.

Vannucci A., McCauley Ohannessian C., *Social Media Use Subgroups Differentially Predict Psychosocial Well-Being During Early Adolescence*, Journal of Youth and Adolescence. 2019 Aug; 48(8):1469-1493. Doi.org/10.1007/s10964-019-01060-9.

Volling B. L., Mahoney A., Rauer A. J., *Sanctification of parenting, moral socialization, and young children's conscience development*, Psychology of Religion and Spirituality, Vol.1 (1) 2009, doi.org/10.1037/a0014958.

Walter N. *Internetowe wsparcie społeczne*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań 2016.

Yang H., Wang J. J., Tng Y. Q., Yang S., *Effects of Social Media and Smartphone Use on Body Esteem in Female Adolescents: Testing a Cognitive and Affective Model*, Children (Basel), Vol. 7(9) 2021, doi.org/10.3390/children7090148.

Wydział Studiów Edukacyjnych
Zakład Edukacji Medialnej
iwanicka@amu.edu.pl
ul. Pogodna 26
60-185 Skórzewo